پاسخ سید بحرالعلوم به دلیل اول و دوم مانعین اعتبار رؤیت قبل از زوال

> **و الجواب: أمّا عن الأوّل- فهو الأصل- فبالخروج عن شهر رمضان و لا نزاع فيه، و إنّما النزاع في أنّ اليوم الذي رئي فيه الهلال قبل الزوال من شهر رمضان أو غيره، و لا دلالة للآية على تعيين ذلك.**
>
> **و كذا الآية الثانية، فإنّها ليست من محلّ النزاع في شيء؛ إذ المراد بإكمال العدّة هو الصوم في جميع أيّام الشهر، و لا دلالة فيه على أنّ اليوم المذكور من شهر رمضان، بل إنّما يدلّ على وجوب الصيام فيه إن كان منه، و ذلك واضح.[1]**

«و الجواب»؛ ظاهراً در سطر اول افتادگی داریم. اگر شما از مصابیح نسخه ای پیدا کردید بفرمایید. نمیدانم صوم چاپ شده ای نشد. وقتی ما شروع کردیم چاپ نشده بود.

«أمّا عن الأوّل- فهو الأصل- فبالخروج عن شهر رمضان و لا نزاع فيه»؛ ظاهراً این عبارت مسلماً افتادگی دارد. من به این صورت درستش کردم. «والجواب اما عن الاول فهو الاصل فبالخروج عن شهر رمضان [بالرویه]» یا «بالدلیل». اگر نسخه ای پیدا شد باید ببینیم کدامش هست. هر دوی اینها خوب است. «بالدلیل» یعنی چه؟ یعنی روایاتی که میگویند رؤیت قبل از زوال مجزی است. اگر «بالدلیل» باشد یعنی روایاتی تصریح دارند. اگر هم «بالرویه» باشد یعنی اصل میگوید استصحاب بکن، وقتی آن را دیدیم خارج شدیم. «فبالخروج عن شهر رمضان»؛ ما از شهر رمضان خارج شدیم، به چه چیزی؟ یا به رؤیت که هلال را دیدیم، یا به دلیلی که میگوید این رؤیت قبل از زوال برای شما کافی است. هر دوی اینها ممکن است.

شاگرد: میتوان مبتدای محذف گرفت. یعنی «فهو بالخروج عن شهر رمضان». آن اصل در جایی است که خروج از شهر رمضان شده «و لانزاع فیه».

استاد: نه. «ولانزاع فیه» برای بعدش است. اما عن الاول فهو الاصل فبالخروج عن شهر رمضان [بالدلیل، و اما عن الثانی]»؛ که ثانی آیه «ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ[2]» بود. امر به اتمام بود. «[و اما عن الثانی فبان الامر بالاتمام فی شهر رمضان] و لانزاع فیه»؛ ما در امر به اتمام صیام شهر رمضان نزاعی نداریم. صحبت سر این است که روایت میگوید دیگر ماه مبارک نیست. وقتی

ماه مبارک نیست امر به اتمام صیام شهر رمضان هم شاملش نیست.

«[و اما عن الثانی فبانّ‌الامر بالاتمام فی شهر رمضان] و لانزاع فیه»؛ ما که در این نزاعی نداریم.

«و إنّما النزاع في أنّ‌اليوم الذي رئي فيه الهلال قبل الزوال من شهر رمضان أو غيره»؛ نزاع در این است. «ثم اتموا صیام شهر رمضان الی اللیل». دلیل می‌گوید وقتی قبل از زوال دیدید، این صیام شهر رمضان نیست. پس «اتموا» هم برای آن نیست. این اضافات را در اینجا می‌خواهد. ظاهراً من نسخه‌ها را هم نگاه کردم. نوشته ام در نسخه‌ها هم همینطور است. یعنی در دو نسخ خطی در کتابخانه مجلس اینها را ندارد و به همین صورت است، ولی این اضافات را می‌خواهد.

این شاهدش است: **«و لا دلالة للآية على تعيين ذلك»؛** یعنی وقتی دیدید ماه مبارک هست یا نیست. دلیل می‌گوید ماه مبارک نیست. خُب آیه هم می‌گوید ماه مبارک را تمام کنید.

«و كذا الآية الثانية، فإنّها ليست من محلّ‌النزاع في شيء؛ إذ المراد بإكمال العدّة هو الصوم في جميع أيّام الشهر»؛ «لتکملوا العدة». کمال چیست؟ روایت روز سیام می‌گوید دیگر کامل شد و ماه مبارک نیست. **«و لا دلالة فيه على أنّ‌اليوم المذكور من شهر رمضان، بل إنّما يدلّ‌على وجوب الصيام فيه إن كان منه»؛** اگر هست، «لتکملوا». اگر هست آن را کامل بگیرید. اگر نیست که دیگر کامل معنا ندارد. «و ذلك واضح».

«و أمّا عن الثالث»؛ که روایات نهی از ظن بود. مرحوم سید در اینجا وارد بحث می‌شوند. مفاد نهی از ظن چه بود؟ مفاد روایات رؤیت چه بود؟ به تفصیل از این دو-سه روایت بحث می‌کنند.

والحمد لله رب العالمین

---

[1] همان

[2] البقره ۱۸۷

بازبینی #1
ایجاد شده 5 آوریل 2026 13:12:22 توسط ... .
به روزرسانی شده 5 آوریل 2026 13:14:54 توسط ... .